

Střípky z minulosti ... Pionýři v Bojanově

Milí čtenáři (zejména vy mladší), nerada bych, aby vinou nadpisu došlo k mejlce. Řeč nebude o legendární Jawě pionýr (lidově fichtl), ale o neméně legendární mládežnické organizaci, která kdysi ovlivnila celé generace československých dětí (a to i těch, jež tam kvůli „sametce“ těsně nestihly vstoupit). Kdo by neznal „Pionýři, pionýři, malované děti...“

Kořeny této organizace mládeže najdeme, jaké překvapení, v bývalém Sovětském svazu. Zde po bolševickém převratu hledali tavárišči cestu k duši sovětského dítěte, tj. jak z něj udělat poslušného soudruha. Nic nového pod sluncem. Mocní světa v minulosti mnohdy zneužili důvěřivost a bezbrannost dětí pro své záměry.

U nás se vznik Pionýra, organizace, s jejíž pomocí by bylo možné působit na mládež, pojí s politickým převratem v únoru 1948. Komunisté se zpočátku k tomuto účelu snažili zneužít již zavedený a oblíbený Junák. Toto úsilí se však nesetkalo s velkým pochopením, řada skautských oddílů se raději rozpadla nebo přešla do ilegality. A tak v dubnu 1949 vznikla samostatná organizace Pionýr ČSM (Československého svazu mládeže). Výraznější změna v organizaci přichází s normalizací v 70. letech, tehdy vznikla PO SSM (Pionýrská organizace Socialistického svazu mládeže) se začleněnými jiskrami a pevně navázaná na svazácké struktury.

V Bojanově se ze zápisu ve školní kronice datovaného do šk. roku 1949/50 dozvíte, že „*Pionýrství na škole bylo zavedeno, ale nebyl vedoucí z ČSM a odloženo na rok 1950/51.*“ (doslovná citace, pozn. aut.) A tak se také stalo. V září 1951 začal na škole působit pionýrský oddíl. Jak už to u průkopnických záležitostí bývá, neobešlo se zakládání bez potíží. Ze 108 dětí se jich přihlásilo pouze 38 a dvě záhy z PO vystoupily. Stále se nedařilo najít schopného vedoucího z ČSM, a tak zpočátku dohlížela na fungování nové organizace soudružka učitelka Erbanová. „*Pak se stal vedoucím svazák Lohner ... Konečně PO byl veden předsedou ČSM Petružálkem.*“ Koncem roku obdrželo 32 žáků pionýrský šátek.

Kromě PO fungovala ve škole v 50. letech i tzv. ŽO neboli žákovská organizace. Hned od samého začátku tato dvě uskupení spolupracovala a dávala si, jak bylo tehdy zvykem, nejrůznější závazky. Mezi osobní závazky patřila čistota, docházka či pořádek; mezi kolektivní pak sázení stromků, různé pracovní brigády nebo sběr čehokoliv (papír, kaštiny, kosti, šípek,...). Obě organizace byly aktivní obzvláště svým účinkováním na nejrůznějších oslavách, např. při narozeninách „*velkého učitele a přítele*“ soudruha Stalina. Tehdejší program PO se totiž skládal z těchto základních bodů – tzv. mičurinské kroužky (šlágrem bylo pěstování bource morušového či boj s imperialistickým broukem – mandelinkou bramborovou), budovatelské kroužky (pracovní brigády) a pěvecké agitky.

Jako ta, co to dotáhla jen na jiskru, jsem se trochu ztrácela v organizaci PO před rokem 1989. Bylo mi vysvětleno, že ve škole fungovala pionýrská skupina, jež se od června 1974 pyšnila názvem

Budovatel. „Vždyť to je název, který přímo vzbuzuje touhu něco prospěšného vykonat, žít socialisticky, stát se dobrým občanem své milované vlasti, pokračovat v tom, čemu základ položila dělnická třída pod vedením KSČ společně s prvními pionýry a svazáky, kteří mohou být hrdi na to, že ve vás – pionýrech mají své pokračovatele.“ Tato skupina se dále dělila na jednotlivé oddíly – např. Morozovci, Marušky Kudeříkové, Skaláci či Šipka. Oddíly, jako například Otakara Jaroše, bývaly ještě tvořeny družinami (zde: Jánošici, Bystřinka, Plavci).

Pročítáte-li si záznamy o činnosti PO při ZŠ Bojanov (ze zápisů skupinových vedoucích, z kronik jednotlivých pionýrských oddílů), nabydte dojmu, že organizace svým členům nabízela vskutku bohatý program. Zatímco na počátku 60. let se PO prokazovala zejména svou budovatelskou činností, o dekádu později byl důraz kladen spíše na politické a ideově správné vzdělávání pionýra.

Ukázka z roku 1961: „Na podzim jsme pomáhali při sběru brambor a sklizni řepy v JZD Pokrok a JZD Nad Chrudimkou. Založili jsme sad pionýrů o výměře 40 a, vysázeli 200 keřů rybízu, 140 planých jeřábů jako podnožky pro roubování na velkoplodý – sladký. ... Odpracovali jsme 150 hodin na stavbě školní dílny. Založili jsme Pionýrské lesní hospodářství o výměře ½ hektaru. ... Celkem jsme v tomto školním roce a o prázdninách odpracovali

2184 brigádnických hodin... i nadále se budeme snažit dobře plnit své úkoly, abychom si zasloužili všechno to, co pro nás naše socialistická republika pod vedením Komunistické strany Československa dělá.“

Úryvky ze 70. let:

„Měli jsme vánoční besídku, při které jsme si vyměňovali dárky. S dědou Mrázem, který nám dárky rozdával, jsme tančili různé tanečky a zpívali písně.“

„O sedmé schůzce jsme zhlédli film Kluk za dvě pětky. Tento film se nám velice líbil. Tento film pojednává o učni, který se učí zednickému řemeslu. Stavbařina – to je dřina!“

„Sedmou schůzku jsme probírali zákony pionýrů a vysvětlovali si jejich pojmy. Také jsme se učili vázat pionýrský šátek a říkali jsme si, že s ním nesmíme hrát venku všelijaké různé hry.“

„Soudruzi z Prachovic nám také přivezli rakety a dýmovnice, které nám vystřelovali před dílnami. Některé děti si také mohly zastrílet ze samopalu. Beseda s milicionáři se nám líbila.“

„Tato schůzka se konala 26. 11. Hlavním bodem programu byla soutěž „Co víš o SSSR“. Soutěžila mezi sebou dvě šestičlenná družstva. Otázky nebyly nijak jednoduché (Jak se jmenoval 1. sovětský pionýr? Co se pěstuje v Gruzii?), ale obě skupiny je zvládly dobře. Je vidět, že si celý měsíc všímaly obrázků na pionýrské nástěnce i výstavky.“

A co Vy? Ještě si pamatujete správné odpovědi z kvízu o SSSR, dokázali byste si uvázat pionýrský šátek a slib byste odříkali bez mrknutí oka?

LENKA SIMONOVÁ